

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

Christian Clement

tegen

Douglas De Coninck

Met een brief van 21 april 2022 dient de heer Christian Clement een klacht in tegen journalist Douglas De Coninck. Aanleiding is een passage uit het boek *Ontmenselijk. Achter de schermen bij studentenclub Reuzegom*, verschenen in april 2022. Douglas De Coninck antwoordt met een brief van 20 mei, waarop Christian Clement reageert met een brief van 3 juni 2022.

Een rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft een hoorzitting gehouden op 20 september 2022. Christian Clement was aanwezig, en ook Douglas De Coninck woonde de hoorzitting bij.

DE FEITEN

Klager is advocaat van een van de leden van studentenclub Reuzegom die zich voor de correctionele rechtbank moeten verantwoorden naar aanleiding van het overlijden van Sanda Dia na een studentendoop in 2018. De klacht gaat over onderstaande passage in het boek van journalist Douglas De Coninck over de zaak en over Reuzegom.

“Igean laat zich tijdens de rechtszaak vertegenwoordigen door advocaat Christian Clement. Hij was in 2009 medeoprichter van het advocatenkantoor waar ook Joost P. deel van uitmaakt. Hij was in 1999-2000 preses van Reuzegom en later ook sponsor van het galaboekje. Wie precies het voortouw nam om de Reuzegommers ervan te overtuigen om niet samen te komen om een gezamenlijke condoléancebrief te versturen valt natuurlijk niet te achterhalen, maar enkele berichtjes op de smartphone van Igean wijzen wel in een bepaalde richting.

Christian Clement adviseert Igean en zijn vader om 9.56 uur op zaterdagochtend om van de een uur later geplande vergadering weg te blijven: ‘Een onderzoeksrechter zou er naderhand een georganiseerde vorm van “collusie” in kunnen zien.’ Vier minuten na het eerste berichtje blijkt dat de vergadering is afgelast. Geen vergadering, en dus ook geen collectieve brief.”

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

KLAGER zegt dat de passage in het boek niet waarheidsgetrouw is en dat de journalist geen rekening heeft gehouden met zijn reactie.

Klager citeert in zijn klacht bij de Raad voor de Journalistiek de laatste zin uit de bovenvermelde passage anders dan in het boek, meer bepaald als volgt: “Vier minuten na het eerste berichtje kan hij al melden dat de vergadering is afgelast. Geen vergadering, en dus ook geen brief.” Dit was de tekst die de journalist naar klager had gestuurd met het oog op een reactie, maar die zo niet werd gepubliceerd. Dat klager zijn klacht baseerde op deze

onaangepaste en niet gepubliceerde versie doet echter niet ter zake, zegt hij. De initiële en de finaal gepubliceerde versie verschillen in essentie niet van elkaar en de klacht blijft overeind.

De journalist frameet klager verkeerdelijk en intentioneel als degene die het voortouw nam om de Reuzegommers ervan te overtuigen om niet samen te komen voor een gezamenlijke condoléancebrief. Maar klager heeft dat niet gedaan en heeft niets te maken met het feit dat er geen condoléancebrief naar de ouders is gestuurd. Hij vraagt zich bovendien waar de journalist het haalt dat er op zaterdag 8 december 2018 (daags na het overlijden van Sanda Dia) een vergadering zou plaatsvinden met ‘enkel een al dan niet gezamenlijke condoléancebrief op de agenda’.

Klager heeft zijn cliënt en diens vader niet geadviseerd om geen condoléancebrief te sturen, en die hebben dat overigens wel gedaan. Hij heeft hen wel geadviseerd om een geplande vergadering van 8 december niet bij te wonen omdat de onderzoeksrechter daarin een georganiseerde vorm van collusie zou kunnen zien. Als de journalist dit had geschreven, dan was er geen probleem geweest. Maar hij schrijft dat klager een mail stuurde naar zijn cliënt en dat er daardoor nooit een verontschuldigungsbrief van de Reuzegommers aan de ouders is geweest, of met andere woorden dat het de schuld is van klager dat er geen brief kwam.

Dat is niet zo en het klopt ook niet met de chronologie van de feiten. De journalist citeert onvolledig en selectief uit de berichten op de smartphone van de cliënt van klager en trekt die uit de context. Klager stuurde zijn cliënt en diens vader op 8 december om 09.56u een bericht dat het voorzichtiger was om niet aanwezig te zijn op de vergadering met het hogervermelde argument over collusie. Om 09.59u kruisten berichten van klager en de vader elkaar. Klager schreef dat het beter was om even geen dingen over de zaak meer te posten in de Whatsapp groep. De vader verwees naar een mail en schreef dat de vergadering gecancelld was. Dat ging over een mail van 09.47u van een andere ouder aan de vader van Igean, die de vader om 09.54u forwardde naar klager. In die mail stond dat de vergadering van 11.00u niet zou doorgaan om het onderzoek in alle sereniteit te laten plaatsvinden. Met andere woorden: de vergadering was dus al afgelast voordat klager zijn cliënt adviseerde om er niet naar toe te gaan. Maar dat wist klager nog niet op het moment dat hij zijn cliënt adviseerde om niet deel te nemen. De gratuite bewering van de journalist over klager raakt chronologisch dus kant nog wal. Hij geeft het verhaal wetens en willens onjuist en onwaar weer, presenteert zijn hypotheses en commentaren als waarheden en bedeeft klager een rol toe die in werkelijkheid aan iemand anders toekomt.

Klager had het hele feitenrelaas nochtans meegedeeld aan de journalist nadat die klager om een reactie had gevraagd. Op 7 februari 2022 stuurde de journalist een mail aan klager met de passage uit het boek en de vraag of hij wilde reageren. Klager heeft op 28 februari het hogervermelde feitenrelaas uit de doeken gedaan, maar de journalist heeft daar geen rekening mee gehouden en geen bijkomende toelichting gevraagd. Hij heeft de info over de mail van 09.47u niet verwerkt. Hij heeft twee dingen aangepast, maar die veranderen niets aan de essentie van de tekst. De enige juiste aanpassing zou het weglaten van de naam van klager zijn geweest.

De journalist heeft het in zijn verweer over zijn strijd tegen de deadline en de afspraken daarover met de uitgever van het boek, maar dat doet niet ter zake. In zijn eerste mail van 7 februari was er geen sprake van een deadline en hij heeft op geen enkel moment gesproken over zijn uitgever. In een mail van 25 februari gaf hij aan dat een telefonisch vermelde deadline van 23 februari als relatief kon worden beschouwd. In een volgend telefoongesprek

van 25 februari gaf hij aan dat hij nog tijd kon kopen tot na het weekend, dus maandag 28 februari. Klager heeft de journalist op 28 februari om 03.58u gemaild dat zijn reactie klaar was en heeft die, na overleg met zijn cliënt, doorgestuurd om 09.54u. De journalist heeft op dat moment niet gemeld dat verwerking van de opmerkingen niet meer mogelijk zou zijn omdat de uitgeverij om 15.00u zou beginnen met drukken. Om 13.14u heeft klager via Whatsapp verwezen naar de mail van 's ochtends, waarop de journalist om 14.12u antwoordde dat hij al het mogelijke deed om de gewenste aanpassingen nog door te voeren en om 14.59u meldde dat de tekst waar nodig was aangepast. Achteraf bekeken was het halen van de deadline van 15.00u blijkbaar prioritair aan het achterhalen van de waarheid.

De journalist wist dat klager wou reageren en zijn hele betoog over timings en deadlines overtuigt niet. Klager heeft gereageerd binnen de hem gegunde termijn. Maar de journalist heeft enkel aangepast wat hem uitkwam en behouden wat hij wist dat fout was. De journalist heeft maanden aan zijn boek gewerkt, maar heeft pas enkele weken voor zijn deadline een reactie gevraagd. Dat is geen redelijke termijn en diende enkel om in de eindfase de burchten te versterken.

DOUGLAS DE CONINCK

De journalist zegt dat klager zijn klacht motiveert door het betwiste tekstfragment onjuist te citeren en door tussenstappen uit het mail- en telefoonverkeer tussen hem en klager weg te laten.

De journalist schrijft in het boek niet dat klager de vergadering van 8 december 2018 heeft afgelast of dat de afgelasting het gevolg was van zijn ingreep. Hij schrijft wel dat vier minuten na het bericht van klager aan zijn cliënt en diens vader de vergadering afgelast blijkt te zijn, met als gevolg dat er geen collectieve condoléancebrief kwam. Hij schrijft ook dat het niet te achterhalen valt wie precies het voortouw nam om de Reuzegommers ervan te overtuigen om niet samen te komen voor een gezamenlijke condoléancebrief, al wijzen enkele berichtjes op de smartphone van Igean in een bepaalde richting.

De journalist schrijft ook niet dat de condoléancebrief het enige agendapunt van de vergadering was, zoals klager beweert. Maar uit onderlinge chatberichten van de nacht ervoor blijkt wel dat een signaal vanuit de groep naar de ouders van Sanda Dia voor de jongere Reuzegommers op dat ogenblik de allerhoogste prioriteit had. Dat er op de vergadering vooral over de brief zou worden gesproken, blijkt ook uit de verklaring aan de politie van de Reuzegommer in wiens woonst de vergadering zou doorgaan, die verklaarde dat het de bedoeling was om met ouders en kinderen een brief te schrijven aan de ouders van Sanda Dia.

Klager verwijst naar een mail van 8 december 09.47u om aan te tonen dat de vergadering van 11.00u al was afgelast voor hij om 09.56u de vader van zijn cliënt adviseerde om niet deel te nemen aan de vergadering. Hij gaat ervan uit dat de journalist bij het schrijven van zijn boek in het bezit was van deze mail, maar dat was niet zo. Hij kreeg hem te zien toen klager er melding van maakte in zijn mail van 28 februari 2022, op de dag dat het boek in druk ging.

Dit argument voegt overigens niets toe, en wel om drie redenen. Vooreerst liggen al de vermelde tijdstippen (9.47u, 9.54u, 9.56u) zeer dicht bij elkaar. Vervolgens doet het bestaan van deze mail geen afbreuk aan de vaststelling dat klager om 09.56u zijn cliënt, via zijn vader, afraadde om aan de vergadering deel te nemen. Ten slotte stelt zich de vraag waarom klager zijn cliënt zou adviseren om weg te blijven van een vergadering die toch al niet doorging.

In het boek staat een screenshot van het bericht van klager aan zijn cliënt met het advies om niet deel te nemen aan de vergadering. De inhoud ervan is dus zeer duidelijk voor de lezer, met name het risico dat de onderzoeksrechter deelname achteraf als een georganiseerde vorm van collusie zou kunnen zien en de melding om beter niets meer over de zaak of de verhoren te posten in de Whatsappgroep.

Het is voor de lezer duidelijk dat dit bericht niet het loutere verhinderen van een collectieve condoléancebrief beoogde. Maar het gevolg van de annulering van de vergadering was wel dat er geen collectieve condoléancebrief kwam, en dat werd door enkele jongere Reuzegommers als heel zuur ervaren. Dat blijkt uit hun onderlinge chats achteraf en daarover gaat de volgende passage in het boek, waarin de journalist schrijft dat ‘het zure neveneffect’ voor een aantal jongens bleef dat het in de ogen van de buitenwereld en hun eigen omgeving leek alsof de dood van Sanda Dia hen geen moer kon schelen.

De journalist schrijft niet dat het enkel klager was die de jongens ervan weerhouden heeft om een collectieve condoléancebrief te sturen. Hij probeert correct te reconstrueren hoe het in zijn werk is gegaan en wat hij schrijft, is correct en verifieerbaar. In de verhoren die hij heeft gelezen komen er vijf of zes versies voor over de vergadering, waarin bijna alle Reuzegommers zeggen dat ze zich niet herinneren wie de vergadering heeft geïnitieerd en ook niet wie ze heeft doen annuleren. Maar dat klager zijn cliënt adviseerde om weg te blijven van de vergadering staat wel zwart op wit in het bericht aan zijn cliënt.

De journalist heeft het maximale gedaan om klager een kans op wederwoord te bieden. Hij heeft tot vijf dagen na de afgesproken deadline het bijna onmogelijke gedaan om in het manuscript rekening te houden met zijn reactie. De hele betwisting zou wellicht nooit ontstaan zijn als klager binnen de afgesproken redelijke termijn had gereageerd en er tijd was geweest om nog even te bellen over de exacte impact van de mail van 09.47u op de annulering van de vergadering.

De journalist heeft op 7 februari een mail gestuurd aan klager en kort daarna met hem gebeld. Klager zei dat hij op short ski met zijn kantoor ging maar dat hij wilde reageren. In een tweede telefoongesprek benadrukte de journalist dat de deadline voor het boek naderde en dat eventuele aanpassingen konden tot 23 februari. Klager antwoordde dat hij zou zien of hij zou reageren en dat hij op 23 februari iets zou laten weten. Op vrijdag 25 februari heeft de journalist een herinneringsmail gestuurd en gebeld met de vraag om dringend te reageren. Klager heeft aan telefoon niet inhoudelijk gereageerd, wat de voorkeur had verdiend. Hij zei dat hij tijdens het weekend zou reageren. Maandagochtend bleek er dan een reactie te zijn, waarop de journalist meteen naar de drukker heeft gebeld met een vraag tot uitstel omdat het boek die maandag in druk zou gaan. Het drukproces zat al in de technische fase waardoor de pagina's niet meer konden verspringen en de passage niet meer kon worden verlengd, ingekort of geschrapt. Dat had eventueel wel gekund als klager zich aan de afspraken over het tijdschema had gehouden. Maar hij heeft de tijd om te reageren verlengd en blijven verlengen, tot aanpassingen op een bepaald moment om druktechnische redenen snel en bondig moesten gebeuren. Op de valreep heeft de journalist dan naar best vermogen rekening gehouden met de bemerkingen van klager.

De passage is wel degelijk aangepast. Aanvankelijk stond er: “Vier minuten na het eerste berichtje *kan hij al melden* dat de vergadering is afgelast. Geen vergadering, en dus ook geen brief.” Dat is aangepast naar: “Vier minuten na het eerste berichtje *blijkt* dat de vergadering is afgelast. Geen vergadering, en dus ook geen *collectieve* brief”. Met deze aanpassingen is het

niet langer klager die “kan melden” dat de vergadering is afgelast. De journalist gebruikte het woord “blijkt”, wat in het midden laat wie finaal de knoop heeft doorgehakt. Verder is er niet langer sprake van “geen brief”, maar van “geen collectieve brief”, omdat klager in zijn mail aangaf dat zijn cliënt uiteindelijk wel iets gestuurd heeft naar de familie Dia.

BESLISSING

De journalist heeft de passage die hij zou publiceren voorgelegd aan klager met de vraag of die wilde reageren. Hij heeft klager daarvoor aanvankelijk zestien dagen de tijd gegeven en heeft die termijn vervolgens twee keer verlengd tot in totaal 21 dagen. Dat is zonder meer een redelijke termijn voor een tekst van zeven zinnen in een boek. Klager heeft, naargelang van de versie van klager of de journalist, net voor of net na het verstrijken van de twee maal uitgestelde ultieme deadline gereageerd. De journalist heeft zijn tekst op basis van die reactie aangepast. In plaats van te schrijven dat klager ‘kan melden’ dat de vergadering is afgelast, schrijft hij dat ‘blijkt’ dat ze is afgelast, wat in het midden laat wie een actieve rol heeft gespeeld in de afgelasting. Dit wordt onderstreept door de zin ‘dat het natuurlijk niet te achterhalen valt wie precies het voortouw nam om de Reuzegommers ervan te overtuigen om niet samen te komen om een gezamenlijke condoléancebrief te versturen’. Het vervolg ‘dat enkele berichtjes op de smartphone van Igean wel in een bepaalde richting wijzen’, wordt gepresenteerd als een hypothese en niet als een feit. Verder worden deze berichten tussen klager en zijn cliënt in het boek afgedrukt zodat de lezer zich kan vergewissen van de inhoud van de communicatie.

Overigens blijkt uit de mail van 09.47u, waarin de afgelasting werd gemeld en waar klager als centraal element in zijn betoog naar verwijst, niet welke rol een voorgenomen of geplande gezamenlijke condoléancebrief heeft gespeeld in de beslissing om de vergadering af te gelasten. In die mail is immers geen sprake van een condoléancebrief. Hij meldt enkel dat de vergadering werd afgelast om het onderzoek in alle sereniteit te laten verlopen. Dat is vergelijkbaar met het advies van klager aan zijn cliënt over mogelijke collusie. De Raad kan op basis van de mail van 09.47u noch op basis van het bericht van klager aan zijn cliënt over collusie uitmaken wie al dan niet welk standpunt heeft ingenomen met betrekking tot een gezamenlijke condoléancebrief. De journalist had dit in zijn boek mogelijk verder kunnen verduidelijken als hij de reactie van klager vroeger had ontvangen, op een moment dat grotere ingrepen in het manuscript nog mogelijk waren. Dat deze eventuele bijkomende verduidelijking met mogelijk een aanpassing van de hypothese er niet is gekomen, kan in de context waarin het wederwoord tot stand is gekomen niet worden beschouwd als een beroepsethische fout.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is ongegrond.

Brussel, 13 oktober 2022